

Ірина Коржев

викладач вищої категорії, викладач методист,
голова циклової комісії обліково-економічних дисциплін,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Марія Микитюк

студентка,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ЇЇ ВИБІР

Облікова політика – це характерна система підготовки та відображення інформації про фінансово-майновий стан підприємства. Як відомо, методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів, оцінки, калькулювання, організації обліку, контролю, підготовки та складання звітності. Створення цілісного механізму обліку передбачає активне застосування елемента її регулювання – облікової політики підприємства. Тому облікова політика – це обраний підприємством, з урахуванням встановлених норм та особливостей спеціалізації, алгоритм ведення бухгалтерського обліку, який спрямований на досягнення окреслених цілей і завдань та використовується з метою забезпечення надійності фінансової звітності та якісної системи управління.

Первинною складовою облікової політики є принципи, які відповідно до Закону “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” визначаються як “базові концепції, які кладуться в основу відображення в обліку та звітності господарської діяльності” суб’єкта господарювання [1].

Проте, в економічній літературі не існує єдиного переліку принципів формування облікової політики підприємства. При складанні річної фінансової звітності підприємство повинно дотримуватися таких принципів облікової політики:

- не змінювати протягом року затверджених засад облікової політики щодо відображення окремих фактів господарської діяльності та оцінки майна і зобов’язань (принцип послідовності обліку);
- відображати в обліку усі без виключення факти господарської діяльності, здійснені у поточному році, та результати інвентаризації майна, зобов’язань за звітний рік (принцип повноти висвітлення);
- правильно відносити доходи і витрати до звітного періоду відповідно до рахунків обліку та нормативних документів (принцип нарахування та відповідності доходів і витрат);
- розмежовувати в обліку поточні витрати на виробництво (витрати обігу) й капітальні інвестиції;
- забезпечувати тотожність даних аналітичного і синтетичного обліку та залишків на рахунках обліку.

Також, не можна оминати увагою й інші розповсюджені принципи притаманні обліковій політиці. Наприклад, М.С. Пушкар і М.Т. Щирба вважають, що при розробці облікової політики необхідно керуватися загальними організаційно-управлінськими принципами:

- системності – облікова політика розглядається як штучно створена функціональна частина виробничої системи, яка виконує функції, прямо пов’язані зі збором, класифікацією, обробкою, аналізом і формуванням звітності;
- комплексності – при формуванні облікової політики необхідно вивчати й оцінювати події не по окремих ізольованих причинах, а по сукупному впливу на систему технологічних, економічних, політичних, екологічних, організаційних, соціальних чинників [2, с. 175];
- науковості й ґрунтування – розробляти облікову політику підприємства повинна ґрунтуючись на знання процесу виробництва та новітніх інформаційних технологій;
- планованості і динамізму – облікова політика має бути спрямована на вирішення не лише поточних, але й довгострокових, стратегічних завдань розвитку підприємства;
- профілактики – розробка при формуванні облікової політики спеціальних, попередньо передбачених процедур і конкретних заходів, які дозволять спрогнозувати і попередити перешкоди в розвитку, чи нормальному функціонуванні виробничої системи;
- безперервності – створення таких організаційних умов господарювання, при яких досягаються стійкість і безперервність облікової політики;
- зіставності інтересів – при розробці облікової політики необхідно пам’ятати, що підприємство є елементом державної системи, керується нормативними актами, державними ресурсами, пільгами.

Розглянуті принципи застосовуються до чинників, якими варто керуватися при визначенні облікової політики. Успіх або невдача підприємства це результат взаємодії двох основних груп факторів – зовнішніх і внутрішніх. В цілому на формування облікової політики підприємства впливає низка чинників: форма

власності; галузева приналежність та вид діяльності; організаційна структура управління та наявність структурних підрозділів і їх економічні взаємозв'язки; виробнича структура підприємства; загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку та інші [1, с. 16]. Для того щоб краще розуміти вплив даних чинників на формування облікової політики важливо знати їхню класифікацію. За місцем їх виникнення це найпростіше групування, згідно з яким вони поділяються на зовнішні та внутрішні. Але, А.Г. Загородній і Г.О. Партин пропонують класифікувати їх не тільки за місцем виникнення, а й за часом дії та за змістом. Проведенні дослідження дозволили дійти висновку, що за системного підходу до вирішення проблеми формування облікової політики методичною основою має бути визначення класифікаційних ознак чинників: за місцем виникнення – зовнішні та внутрішні; за часом дії – перспективні та поточні; за змістом – виробничо-організаційні та фінансово-економічні [3, с. 139–141].

При розробці облікової політики потрібно враховувати, що на процес її формування впливають також ще дві основні групи чинників: зовнішнього ринкового середовища; внутрішнього середовища виробничої системи. До складу цих груп входять такі підгрупи чинників: економічні, технічні, організаційні, політичні, правові, соціальні та екологічні. Узагальнені підгрупи чинників мають однакові класифікаційні ознаки, проте підгрупа зовнішніх чинників здійснює побічний вплив на формування облікової політики виробничих систем загалом, тоді як підгрупа внутрішніх чинників визначає безпосередньо умови формування облікової політики конкретного підприємства.

Визначення чинників за класифікаційними ознаками зумовлює методика, обсяг і зміст облікової політики. Відбувається конкретизація методу бухгалтерського обліку, доведення до чіткого опису способів його проведення в конкретних виробничих умовах. Тому І. Стеців пропонує на першому етапі формування процесу організації обліку визначити вплив чинників на облікову політику, на другому – вплив варіантів облікової політики на показники господарської діяльності [4, с. 20]. Такий підхід має сенс. П. Житний вважає, що вимір та оцінка впливу чинників на виробничу систему пов'язана з певними труднощами. Це зумовлено тим, то чинники зовнішнього середовища в умовах нестабільності ринкових відносин переважно мають якісні характеристики, а їх оцінка – текстове відображення, що дає змогу отримати тільки орієнтир для прийняття управлінських рішень [2, с. 22].

Отже, формування облікової політики тісно пов'язано з визначенням принципів та чинників впливу на виробничу систему. Знання та оперативність спеціалістів пристосовуватись до змін внутрішніх і зовнішніх чинників є запорукою успішного формування облікової політики, спроможної забезпечити результативність діяльності підприємства. Дослідження підприємством існуючих принципів формування облікової політики та розробка найоптимальніших шляхів їх використання повинно стати основним напрямом при її формуванні та веденні. Тому перед підприємством стоїть завдання з розробки та формування методичних, організаційних і технічних аспектів облікової політики, яка надасть змогу максимально ефективно використовувати матеріальні та фінансові ресурси з урахуванням змін ринкової кон'юнктури відповідно до стратегії суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-14. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.
2. Пушкар М. С., Щирба М. Т. Теорія і практика формування облікової політики . [монографія]. Тернопіль. Карт-бланш, 2010. 260 с.
3. Загородній В. П. Бухгалтерский учет в Украине. К. : А. С. К., 2003. 847 с.
4. Стеців І. І. Організація облікового процесу в умовах реформування системи бухгалтерського обліку України (на прикладі малих підприємств). [Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04.]. Л., 2002. 16 с.